

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-111>

УДК 338.48

ОСОБЛИВОСТІ В'ЇЗНОГО ФУТБОЛЬНОГО ТУРИЗМУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

FEATURES OF INBOUND FOOTBALL TOURISM IN THE UNITED KINGDOM

Безсмертнюк Тарас Петровичкандидат географічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1580-6157>**Bezsmertniuk Taras**

Lesya Ukrainka Volyn National University

Обґрунтовано важливість футболу для розвитку в'їзного туризму Великої Британії. Проаналізовано показники в'їзного футбольного туризму за результатами опитування, проведеного Управлінням національної статистики Великої Британії. Аналіз показників розвитку в'їзного футбольного туризму дозволяє констатувати зростаючу важливість футболу для стимулювання туризму до Великої Британії. Досліджено регіональні особливості в'їзного футбольного туризму Великої Британії. Встановлено, що найчастіше футбольний матч наживо переглядали іноземні відвідувачі Північно-Західної Англії. Визначено, що футбол сприяє розвитку в'їзного туризму Великої Британії поза піком туристичного сезону. Розкрито роль та значення розвитку футбольного туризму як для місцевої економіки, так і для туристичної індустрії Великої Британії.

Ключові слова: туризм, футбол, футбольний туризм, в'їзний туризм, Велика Британія.

Watching live football matches and football-related events, such as stadium tours, visits to football museums, and specialized events, are popular activities among international visitors to the United Kingdom. Of all the sports activities the United Kingdom offers, the opportunity to attend a live football match attracts the largest number of foreign tourists. The article aims to identify the peculiarities of the development of inbound football tourism in the United Kingdom. To conduct an objective and thorough study, the following methods were used: analysis and synthesis (when determining the sequence of the survey); deduction and induction (when choosing a research strategy); systematization (when formulating the study's conclusions); structural and logical generalization (when building a logical model of the research process). The article substantiates the importance of football for developing inbound tourism in the United Kingdom. The article analyses the indicators of inbound football tourism based on the results of a survey conducted by the Office for National Statistics of the United Kingdom. The analysis of the indicators of inbound football tourism development allows us to state the growing importance of football in stimulating tourism to the United Kingdom. The largest number of football attendances in the United Kingdom are generated by markets such as the Republic of Ireland, Germany, and the United States of America. The largest inbound markets for football expenditure with visits that include live football matches are Qatar, the United States, and China. The regional peculiarities of inbound football tourism in the United Kingdom are investigated. It was found that foreign visitors to Northwest England most often watched a football match live. It is determined that football contributes to the development of inbound tourism in the United Kingdom outside the peak tourist season. The role and significance of football tourism development for both the local economy and the United Kingdom tourism industry are revealed.

Keywords: tourism, football, football tourism, inbound tourism, United Kingdom.

Постановка проблеми. Футбол є одним із найбільш популярних світових видів спорту. Футбольні турніри різного статусу та рівня залучають не лише місцеве населення, але й вболівальників з інших міст, регіонів та країн світу. З метою переглянути наживо гру своїх улюблених футбольних команд люди подорожують звідусіль. Наявністю одних із

найвідоміших клубів у світовому футболі характеризується Велика Британія (офіційна назва – Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, скорочено – Сполучене Королівство).

Перегляд футбольних матчів наживо та події, пов'язані з футболом, наприклад, екскурсії стадіонами, відвідування футбольних

музеїв, спеціалізовані заходи, є популярними заняттями серед іноземних відвідувачів Великої Британії. З усіх спортивних розваг, які пропонує Велика Британія, саме можливість відвідати футбольний матч наживо приваблює найбільшу кількість іноземних туристів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження, присвячені питанням розвитку футбольного туризму Сполученого Королівства, проводяться фахівцями національного туристичного агентства VisitBritain. Аналізу розвитку футбольного туризму в англійській Прем'єр-Лізі присвячена спільна публікація Феліпе Тобара та Грегорі Рамшоу [1].

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей розвитку в'їзного футбольного туризму Великої Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Футбол у Великій Британії є не просто видом спорту, а культурним феноменом, який захоплює серця мільйонів людей у всьому світі. Такі команди, як «Манчестер Юнайтед», «Ліверпуль», «Челсі», «Манчестер Сіті», «Арсенал» та «Селтік» мають велику кількість шанувальників по всьому світу. Багато вболівальників приїжджають до Сполученого Королівства, щоб подивитися на зустрічі команд з суперниками, які прагнуть піднятися в турнірній таблиці або пройти до наступних стадій національних і міжнародних кубкових змагань. Також багато футбольних уболівальників планують свої відпустки навколо перегляду футбольних матчів у Великій Британії. Такий в'їзний туризм у поєднанні з британськими футбольними фанатами дуже важливий для країни, оскільки вболівальники витрачають гроші в ресторанах, пабах і роздрібних магазинах, розташованих поблизу стадіонів, що є значним стимулом як для місцевої, так і національної економіки.

Основним ресурсом футбольного туризму Великої Британії виступає англійська Прем'єр-Ліга – професіональний футбольний турнір, у якому беруть участь 20 клубів з Англії та Уельсу. Саме Прем'єр-Ліга є найбільш прибутковою та має найбільшу глядацьку аудиторію серед усіх футбольних ліг світу. Прем'єр-ліга та її клуби забезпечують конкурентоспроможний футбол найвищого класу, у якому грають провідні гравці світу під керівництвом кваліфікованих менеджерів.

Розглянемо результати опитування щодо в'їзного футбольного туризму, проведеного Управлінням національної статистики Великої Британії у 2019 році за запитом VisitBritain –

національного агентства з туризму, що відповідає за маркетинг та розвиток британської туристичної індустрії.

У 2019 році 1,5 мільйона візитів до Великої Британії включали перегляд футбольного матчу наживо, що становить 4% від загальної кількості в'їзних потоків до Великої Британії (приблизно кожен 27 відвідувач). Це більше, ніж близько 909 000 відвідувань у 2011 році, що свідчить про зростання популярності футболу. Загалом ця категорія відвідувачів провели 15,7 мільйона ночей у Великій Британії, що становить 5% від усіх в'їзних ночівель у країні. У 2019 році група відвідувачів, що досліджується, витратила 1,4 млрд фунтів стерлінгів, що становить 5% від усіх в'їзних витрат у Великій Британії. Ті, хто переглядав футбольний матч наживо, провели у Великій Британії в середньому 10 ночей, що на 3 ночі більше, ніж середньостатистичний в'їзний відвідувач країни. Іноземні туристи, що переглядали футбольний матч наживо, витратили 909 фунтів стерлінгів за візит, що на 31% більше, ніж показник середнього відвідувача Великої Британії (696 фунтів стерлінгів), що у свою чергу свідчить про високу цінність таких відвідувачів для британської економіки. Вони витрачали 87 фунтів стерлінгів в середньому за ніч, що трохи нижче середнього світового показника (98 фунтів стерлінгів за ніч) [2; 3].

Згідно з результатами опитування, футбол наживо приваблює глядачів різного віку. В першу чергу, він приваблює молодшу аудиторію: найчастіше з метою подивитися футбол наживо Велику Британію відвідують люди у віці 25-34 років (27%); однак 24% – у віці 35-44 років і 20% – у віці 45-54 років; 13% – населення у віці 16-24 років. Варто зауважити, що незначною за кількістю є також аудиторія старшого віку, яка зацікавлена в перегляді футболу наживо – лише 13% у віці 55 років і більше. Хоча візити до Великої Британії більш збалансовані за статтю, значно більша частка чоловіків, ніж жінок, дивляться футбольні матчі наживо під час візиту (83% проти 17%) [2].

Близько чверті (23%) тих, хто відвідав футбольний матч, сказали, що головною причиною відвідування Великої Британії був перегляд спортивних змагань, що відповідає 353 000 відвідувань. Серед решти відвідувачів, які відвідали футбольний матч у 2019 році, 38% перебували у Великій Британії з метою відпустки, а 27% відвідували друзів або родичів. При цьому 6% перебували

у Великій Британії з діловою метою, що дорівнює 94 000 відвідувань включно з футбольним матчем. Якщо поглянути на дані по-іншому, то з усіх тих, хто назвав «перегляд спортивних подій» основною метою свого візиту до Великої Британії, 62% вказали, що ходили на футбольний матч. В підсумку, можемо констатувати, що футбол приваблює найбільшу кількість в'їзних відвідувачів серед тих, хто приїжджає насамперед подивитися на спорт. Крім того, якщо ми подивимося на індивідуальні цілі подорожі, то 17% тих, хто подорожував з іншими цілями (включаючи перегляд спортивних подій), дивилися футбольний матч, тоді як 10% навчальних візитів охоплювали перегляд футболу, по 3% – відвідування музеїв та відпустку, і ще 1% – бізнес-туризм [2; 3].

Найбільшу кількість відвідувань футболу у Великій Британії генерують ринки таких країн, як Республіка Ірландія, Німеччина та Сполучені Штати Америки (табл. 1). Водночас ринки вищеперерахованих країн також є серед найбільших ринків для усіх в'їзних візитів до Великої Британії. Відзначаємо, що п'ять з семи найбільших ринків джерел відвідування знаходяться в Європі, що зумовлено близькістю розташування та популярністю футболу на цих ринках. Решта два ринки є ринками далекого закордоння зі Сполученими Штатами Америки на 3-му місці та Австралією на 7-му місці.

Найбільші в'їзні ринки за витратами дещо відрізняються від тих, що є лідерами за кількістю відвідувань. Так, найбільшим в'їзним ринком для футбольних витрат з тими візитами, які включають перегляд футбольних матчів наживо, є Катар (у 2019 році було витрачено 118 млн фунтів стерлінгів). Сполучені Штати Америки та Китай також

є найбільшими ринками за витратами щодо загального в'їзного потоку. Також в топ 7 входять й інші ринки далекого закордоння, включаючи Австралію та Об'єднані Арабські Емірати. Як і за кількістю відвідувань, до переліку увійшли Нідерланди та Німеччина [2].

Найбільша частка в'їзних відвідувачів Великої Британії відвідує футбольні матчі наживо в період з січня по березень (30%) і з жовтня по грудень (31%). Близько 24% відвідують футбольні матчі з квітня по червень, тоді як лише 15% роблять це з липня по вересень, що зазвичай є найжвавішою порою року для в'їзного туризму до Великої Британії в цілому. Футбольний туризм є привабливою пропозицією для іноземних туристів у спокійні сезони року, поза піковими сезонами подорожей [2].

Найбільша частка тих, хто приїжджає до Великої Британії, щоб подивитися футбол наживо, залишається на 1-3 ночі (42%). Однак трохи менше третини залишаються на 4-7 ночей (30%). Менше 2% відвідують Велику Британію лише на один день, оскільки футбол зазвичай приваблює більш тривале перебування у порівнянні з середнім показником по країні. Однак, в цілому, футбольні фанати залишаються довше, ніж середньостатистичний в'їзний відвідувач Великої Британії: 10 проти 7 ночей. У 2019 році 86% відвідувачів, які прибули до Великої Британії, щоб подивитися футбольний матч, використовували авіаційний транспорт, що є трохи вищим за середній показник по країні (79%). Менше подорожували морем (6% проти 11%) і тунелем (8% проти 10%) [2].

У табл. 2 подано перелік стадіонів, які прийняли понад 30 000 в'їзних відвідувачів у 2019 році. Провідними стадіонами за кількістю в'їзних відвідувачів у

Таблиця 1

Провідні в'їзні ринки футбольного туризму Великої Британії [2]

Провідні ринки за кількістю відвідувань		Провідні ринки за витратами	
Місце	Країна	Місце	Країна
1	Республіка Ірландія	1	Катар
2	Німеччина	2	Сполучені Штати Америки
3	Сполучені Штати Америки	3	Китай
4	Франція	4	Австралія
5	Норвегія	5	Нідерланди
6	Нідерланди	6	Об'єднані Арабські Емірати
7	Австралія	7	Німеччина

2019 році стали Олд-Траффорд у Манчестері з 226 000 відвідувань та Енфілд у Ліверпулі, який відвідали 213 000 іноземних туристів. Стадіони Емірейтс, Вемблі, Тоттенхем Готспур і Стемфорд Бридж також залучили значну аудиторію – понад 100 000 в'їзних відвідувань у 2019 році. У 2019 році 93% візитів (або 1,4 млн відвідувань), які включали перегляд футболу наживо, включали поїздку на стадіон в Англії, тоді як 7% візитів (або 107 000 відвідувань) включали відвідування стадіонів у Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії. Такі ж пропорції спостерігаємо і з витратами відвідувачів.

Футбол не тільки приваблює іноземних туристів відвідувати Велику Британію, але й заохочує їх досліджувати різні куточки країни. Футбол є ефективним засобом заохочення в'їзних туристів досліджувати різні частини Британії завдяки розташуванню стадіонів. Зокрема, у 2019 році Лондон привернув найбільшу кількість відвідувачів, щоб подивитися футбол. Разом з тим, якщо ми подивимося

на футбольні відвідування як пропорцію всіх відвідувань кожного регіону, провідними регіонами були Північно-Західна Англія (18%) та Північно-Східна Англія (7%). У табл. 3 наведено частку іноземних відвідувачів (у %), які відвідали футбольні матчі під час свого перебування. Можемо констатувати, що найчастіше футбольний матч наживо переглядали іноземні відвідувачі Північно-Західної Англії (майже кожен п'ятий).

Хоча існує безліч видів спорту, які приваблюють в'їзних туристів до Великої Британії, найпопулярнішою спортивною подією для перегляду наживо є футбольний матч. Відвідувачі футболу також проводять найбільшу кількість ночей у Великій Британії. З тих, хто переглядав футбол наживо, 52% також знайшли час, щоб побачити відомі пам'ятники, будівлі та споруди Великої Британії. Майже 3 з 4 візитів (73%) включали обіди в ресторанах. Вони також були більш схильні до таких видів діяльності, ніж в середньому, що свідчить про підвищену цінність, яку футбольні

Таблиця 2

Провідні стадіони Великої Британії за кількістю в'їзних відвідувачів [2]

Місце	Назва стадіону	Кількість відвідувачів
1	Олд-Траффорд	226000
2	Енфілд	213000
3	Емірейтс	189000
4	Вемблі	122000
5	Тоттенгем Готспур	114000
6	Стемфорд Бридж	107000
7	Етіхад Стедіум	87000

Таблиця 3

Регіональні особливості в'їзного футбольного туризму Великої Британії [2]

Назва регіону	% відвідувань, включаючи перегляд футбольного матчу наживо	Назва регіону	% відвідувань, включаючи перегляд футбольного матчу наживо
Північно-Західна Англія	18 %	Шотландія	3 %
Північно-Східна Англія	7 %	Східний Мідленд	2 %
Уельс	5 %	Східна Англія	2 %
Йоркшир і Гембер	5 %	Південно-Західна Англія	2 %
Великий Лондон	3 %	Південно-Східна Англія	2 %
Західний Мідленд	2 %	Північна Ірландія	2 %

вболівальники можуть принести в економіку туризму [2].

Футбол допомагає Великій Британії заохочувати туристів відвідувати різні місця по всій країні. Наплив туристів у містах, де базуються та грають свої матчі футбольні клуби, означає, що кожне з цих міст перебуває у виграшному становищі. Туристи, які подорожують, щоб відвідати матчі або оглянути пов'язані з футболом пам'ятки, роблять свій внесок у місцеву економіку, витрачаючи кошти на проживання, транспорт, харчування та сувенірну продукцію. Крім того, футбольний туризм створює можливості для працевлаштування в різних секторах, включаючи готельний бізнес, роздрібну торгівлю та розваги, тим самим стимулюючи економіку в цілому. Футбольний туризм також забезпечує очевидний дохід для окремих клубів через їхні магазини, фан-шопи, де реалізуються найновіші копії форми та тренувального спорядження, широкий асортимент сувенірної продукції.

Висновки. Аналіз показників розвитку в'їзного футбольного туризму Великої Британії дозволяє констатувати зростаючу важливість футболу для стимулювання туризму до Сполученого Королівства. Футбол сприяє розвитку в'їзного туризму в країні поза піком туристичного сезону. Футбольний туризм відіграє значну роль у Великій Британії, приносячи величезну користь як футбольним фанатам, так і країні в цілому. Він не лише підтримує місцеву економіку та створення робочих місць, але й сприяє соціальному та культурному обміну, сприяючи розвитку інфраструктури. Крім того, він слугує воротами для туристів, які досліджують Сполучене Королівство поза футболом, демонструючи багату спадщину та визначні пам'ятки країни. Завдяки своїй глибоко вкоріненій футбольній культурі, Велика Британія продовжує залишатися одним з найпопулярніших напрямків для футбольних ентузіастів з усього світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Felipe Tobar & Gregory Ramshaw (2022): 'Welcome to the EPL': analysing the development of football tourism in the English Premier League, *Soccer & Society*. DOI: <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2059871>
2. Football Tourism in the UK. Foresight 179. October 2021. VisitBritain Research. URL: https://www.visitbritain.org/sites/ind/files/2023-07/foresight_179_-_football_tourism_in_the_uk.pdf
3. VisitBritain. URL: <https://www.visitbritain.org/>
4. Why football tourism is so important in the UK. URL: <https://www.thevelvetrunway.com/why-football-tourism-is-so-important-in-the-uk/>

REFERENCES:

5. Tobar, F., & Ramshaw, G. (2022). 'Welcome to the EPL': analysing the development of football tourism in the English Premier League. *Soccer & Society*, 23(4–5), 432–450. DOI: <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2059871>
6. Football Tourism in the UK. Foresight 179. October 2021. VisitBritain Research. Available at: https://www.visitbritain.org/sites/ind/files/2023-07/foresight_179_-_football_tourism_in_the_uk.pdf
7. VisitBritain. Available at: <https://www.visitbritain.org/>
8. Why football tourism is so important in the UK. Available at: <https://www.thevelvetrunway.com/why-football-tourism-is-so-important-in-the-uk/>